

بودجه سال ۱۳۸۱ به رونق بازرگانی داخلی و اشتغال کمک می‌کند

اشاره:

رونق بازرگانی داخلی در شرایطی که نگرانی از افزایش میزان تورم در میان نباشد، از عوامل مؤثر در رشد اقتصادی است، زیرا که موجب می‌شود عرضه و تقاضای کل همسو با یکدیگر ترقی کند و تقاضا برای رشد تولید کالاها و خدمات موردنیاز مردم گسترش یابد.

سیاست‌های بازرگانی در جهت رونق بازرگانی داخلی می‌تواند به حمایت مؤثر از تولید داخلی بینجامد و انگیزه برای ارتقای کارآیی، بهره‌وری، کیفیت و توان رقابت بنگاه‌های اقتصادی را بیشتر نماید و زمینه شکوفایی سرمایه‌گذاری‌های مولد برای استفاده از توانمندی‌ها، استعدادها و مزیت‌های نسبی اقتصاد ملی را فراهم و به افزایش فرصت‌های اشتغال در جامعه و کاهش فشارهای تورمی (در اثر رشد عرضه کل) منجر شود. به همین جهت رونق بازرگانی داخلی یکی از مباحث کلیدی مورد توجه کارشناسان و برنامه‌ریزان اقتصادی است.

در لایحه بودجه سال ۱۳۸۱ که چندی پیش از سوی ریاست جمهوری اسلامی ایران برای بررسی و تصویب تقدیم مجلس شورای اسلامی شد، توجه به بازرگانی داخلی و رونق آن مشاهده می‌شود. انتظار می‌رود که با تصویب این لایحه در مجلس و تأیید آن در شورای نگهبان، زمینه مساعدی برای شکوفایی اقتصاد ایران در سال آینده فراهم شود.

در این مقاله به بررسی راهکارهای رونق بازرگانی داخلی در سال آینده می‌پردازیم.

راهکارهای رونق بازرگانی داخلی از دو بعد عرضه و تقاضا حایز اهمیت است. در بعد عرضه تقویت بنیه رقابت تولیدکنندگان داخلی و رشد تولید با هدف عرضه محصولات با کیفیت و قیمت رقابتی به بازار داخلی و صادرات، مدنظر کارشناسان و برنامه‌ریزان اقتصادی است.	از بعد تقاضا نیز تثبیت قیمت‌ها، کاهش فشارهای تورمی، عرضه به‌هنگام کالاها و خدمات موردنیاز مردم با کیفیت و قیمت مناسب، حایز اهمیت است.	که در راستای تحقق اهداف برنامه یاد شده، تهیه و تنظیم شده است، می‌تواند به رونق تولید داخلی کمک بسزایی داشته باشد. اقدام به یکسان‌سازی نرخ ارز در بودجه ۱۳۸۱ و با توجه به حفظ قیمت کالاهای اساسی پارانه‌ای موردنیاز عموم مردم به ویژه افشار آسیب‌پذیر، تحولی درخور توجه
--	---	--

است که از یک سو ارزیابی‌های اقتصادی سرمایه‌گذاری‌های حال و آینده را تحت تأثیر قرار می‌دهد و از سوی دیگر نگاه به تولید داخلی را مدنظر دارد.

با یکسان سازی نرخ ارز، هزینه ریالی تأمین کالاهای اساسی یارانه‌ای برای دولت به شدت افزایش می‌یابد، اما با تمهیدات اتخاذ شده در راستای تحقق تبصره ۲۹ قانون بودجه سال ۱۳۸۰، مقدار و بهای این کالاها برای مصرف‌کنندگان افزایش نمی‌یابد. یارانه‌های کالاهای اساسی از ۱۰۰۰۰ میلیارد ریال در سال جاری به حدود ۳۳۰۰۰ میلیارد ریال در سال آینده افزایش می‌یابد که از یکسان‌سازی نرخ ارز و افزایش هزینه ریالی تأمین ارز مورد نیاز برای واردات این اقلام (از هر دلار معادل ۱۷۵۰ ریال به ۷۷۰۰ ریال) ناشی می‌شود.

دولت بخشی از این هزینه‌ها را از محل بودجه جاری و برخی را از هزینه‌های عمرانی تأمین خواهد کرد و عرضه این کالاها را به قیمت‌های سال جاری به مصرف‌کنندگان ادامه خواهد داد. از این رو یکسان‌سازی نرخ ارز در تأمین نیازهای اساسی مردم تغییرات قیمتی ایجاد نخواهد کرد.

اما کارشناسان عقیده دارند که با این اقدام، تأمین بخش قابل توجهی از کالاهای یارانه‌ای از بازار

داخلی، مورد حمایت قرار می‌گیرد. زیرا با افزایش هزینه ریالی تأمین این کالاها از بازار تقریباً پنج برابر سال‌های گذشته خواهد بود و لذا خرید از داخل برای دستگاه‌های مسؤول دولتی مورد توجه قرار می‌گیرد.

لذا زمینه برای رشد قیمت این کالاها به لحاظ افزایش تقاضا (از سوی دولت) فراهم خواهد شد و چه با اقلامی که تا امال تولید آن در بازار داخلی به لحاظ مقایسه قیمتی (براساس هر دلار معادل ۱۷۵۰ ریال) توجیه اقتصادی نداشت، توجیه پذیر گردد.

با افزایش بهای کالاهای اساسی به ویژه محصولات کشاورزی، انگیزه بهره‌برداران کشاورزی برای رونق کشت‌وکار و تولید این گونه اقلام تقویت خواهد شد و به واقع تولید داخلی مورد حمایت منطقی قرار خواهد گرفت.

با این وصف یکسان‌سازی نرخ ارز در بعد تولید می‌تواند آثار مثبتی برجا بگذارد و چه بسا سرمایه‌گذاری‌های آتی را با توجیه اقتصادی دقیق حمایت کند و فرصت‌های اشتغال جدیدی را در اقتصاد ملی که با دغدغه بیکاری دست به گریبان است، به وجود آورد.

به عقیده کارشناسان، تاکنون سرمایه‌گذاری برای تولید کالاهای یارانه‌ای به لحاظ رانت اقتصادی

موجود در تفاوت نرخ ارز و انحصار دستگاه‌های دولتی در واردات این گونه اقلام، توجیه اقتصادی نداشت و بسیاری از اهداف دو برنامه توسعه اقتصادی کشور در خصوص دستیابی به خودکفایی در تولید برخی اقلام اساسی نظیر گندم، را خدشه‌دار ساخته بود.

با یکسان سازی نرخ ارز، هزینه‌های سرمایه‌گذاری با توجه به قیمت‌های بازار قابل قیاس و نتیجه‌گیری خواهد بود و چه با طرح‌های سرمایه‌گذاری که تاکنون به لحاظ قیمت تمام شده تولیدات و مقایسه قیمتی (بر اساس ارز یارانه‌ای) توجیه نداشته، در سال آینده بر سرمایه‌گذاری‌های مولد و سودآور تبدیل گردد. این روند می‌تواند به انگیزه بیشتر برای ارتقای بهره‌وری بنگاه‌های تولیدی و تلاش بیشتر آنها برای دستیابی به دانش و فناوری روز به منظور تقویت بنیه رقابتشان، کمک کند که در نهایت به نفع رشد اقتصادی پایدار کشور و مصرف‌کنندگان خواهد بود.

در عین حال لغو پاره‌ای انحصارات سبب خواهد شد که رقابت اقتصادی در جامعه تقویت گردد.

با این وجود برخی کارشناسان عقیده دارند تا زمانی که سیاست‌های روشن و مشخصی در

می‌تواند نقش کلیدی در رشد اقتصادی کشور و بخش‌های مختلف ایجاد کند. با این حال انتظار می‌رود که فشارهای تورمی در سال آینده در سطح ۱۲ تا ۱۴ درصد ادامه پیدا کند.

با وجود آنکه برخی کارشناسان با اشاره به رشد ۴۵ درصدی بودجه دولت و کل کشور در سال آینده نسبت به سال جاری پیش‌بینی می‌کنند که فشارهای تورمی بیش از ارقام مورد انتظار خواهد بود، لیکن گروهی از کارشناسان با اشاره به رشد واقعی بودجه دولت در سطح ۱۴ درصد نسبت به سال جاری بر این عقیده هستند که تورم در سال آینده از ۱۵ درصد فراتر نخواهد رفت و سیاست دولت در تأمین کالاهای اساسی به قیمت و مقدار سال جاری سبب خواهد شد که حقوق مصرف‌کنندگان تضییع نگردد.

بسیار توجه داشت که مصرف‌کننده همواره از افزایش عرضه کالا و خدمات سود می‌برد، زیرا این امر زمینه را برای کاهش قیمت‌ها یا دست‌کم حفظ قیمت‌ها در سطوح جاری تقویت می‌کند.

کارشناسان عقیده دارند که رونق بازرگانی داخلی از طریق جلوگیری از افزایش سریع قیمت‌ها به لحاظ رشد عرضه کالاها و خدمات، در نهایت به نفع مصرف‌کنندگان خواهد بود.

ایجاد فرصت‌های جدید اشتغال در فعالیت‌های مولد اقتصادی که از اهداف دولت به ویژه در تدوین لایحه بودجه سال ۱۳۸۱ و در راستای اهداف طرح ساماندهی اقتصادی و برنامه سوم توسعه اقتصادی کشور است، با ایجاد فضای مساعد و رقابتی و مبارزه با رانت‌های اقتصادی موجود (انحصار در واردات، نرخ ارز یارانه‌ای و...) میسر خواهد شد.

بدین ترتیب لایحه بودجه سال ۱۳۸۱ با یکسان سازی نرخ ارز می‌تواند گام مؤثری برای ایجاد اشتغال و رونق سرمایه‌گذاری داخلی و در نهایت رشد تولید ناخالص داخلی قلمداد شود.

براساس پیش‌بینی‌های انجام شده، تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۳۶۹ در سال ۱۳۸۱ نسبت به سال جاری ۵/۵ تا ۶ درصد، ارزش افزوده بخش کشاورزی تا ۳ درصد، بخش صنایع و معادن تا ۷/۵ درصد، بخش نفت تا ۱/۲ درصد، ساختمان و مسکن تا ۱۰/۳ درصد و خدمات تا ۵/۶ درصد افزایش خواهد داشت. این رشد از افزایش ۷/۴ درصدی تشکیل سرمایه ثابت و رشد ۳/۵ درصدی مصرف بخش خصوصی ناشی می‌شود و به رونق اشتغال در جامعه کمک خواهد کرد.

با این وصف می‌توان انتظار داشت که رونق بازرگانی داخلی

زمینه حمایت از تولیدات داخلی وجود نداشته باشد، حمایت واقعی از تولیدکنندگان و حقوق مصرف‌کنندگان صورت نخواهد گرفت. از این رو ضرورت دارد که در قالب سیاست‌های بازرگانی داخلی، تصویر روشنی از سیاست‌های حمایتی از تولید داخلی صورت گیرد و سال آینده با توجه به تمهیدات اتخاذ شده در چارچوب بودجه، فرصت مناسبی برای این امر فراهم خواهد شد. زیرا که یکسان سازی نرخ ارز بسیاری از ابهامات در ارزیابی‌های اقتصادی را برطرف خواهد ساخت و تولید داخلی به تدریج شکل و شمایل اقتصادی خود را نشان خواهد داد. بنابراین می‌توان چارچوب منطقی و اقتصادی برای حمایت از تولید داخلی را به دست آورد و بر مبنای آن به مقررات زدایی، آزادسازی‌های ممکن، انحصارزدایی و ایجاد فضای رقابت سالم میان تمام فعالان و کارآفرینان اقتصادی در بخش‌های مختلف (اعم از دولتی، تعاونی و خصوصی) و حتی تدوین مقررات جدید و پایدار برای حمایت از تولیدات داخلی (به‌ویژه تولیدات صادرات‌گرا) مبادرت ورزید. این امر نه تنها بینه رقابت اقتصاد ملی در عرصه داخلی و خارجی را تقویت خواهد کرد، بلکه به حفظ و گسترش حقوق مصرف‌کنندگان کمک بسزایی خواهد داشت.

از سوی دیگر، لازمه رونق تجارت و رقابت بنگاه‌های اقتصادی، تلاش برای کاهش قیمت تمام شده و ارتقای کیفیت تولیدات است که این امر در نهایت به مصرف‌کنندگان نفع می‌رساند. از سوی دیگر با لغو موانع غیرترمه‌ای در بازرگانی خارجی، قدرت انتخاب مصرف‌کننده تقویت و رقابت میان عرضه‌کنندگان داخلی و خارجی کالاهای مشابه افزایش خواهد یافت و لذا می‌توان به منافع بیشتر مصرف‌کنندگان دست یافت.

با این وصف از بعد عرضه و تقاضا، بازار به تعادل نسبی خواهد رسید و نسه‌تسها حقوق مصرف‌کنندگان تأمین خواهد شد، بلکه ارزیابی اقتصادی سرمایه‌گذاری‌های موجود و آینده در بتری سالم و رقابتی میسر خواهد شد و از حیث و میل شدن منابع سرمایه‌گذاری و تخصیص نابهینه منابع جلوگیری خواهد کرد که در ارتقای کارایی اقتصادی نقش کلیدی دارد.

در قالب لایحه بودجه سال ۱۳۸۱، بازرگانی داخلی به لحاظ یکسان‌سازی نرخ ارز و اعمال نظام ترمه‌ای به جای سوانع غیرترمه‌ای در تجارت خارجی، مورد حمایت قرار گرفته و می‌تواند آثار مثبت خود را با رونق سرمایه‌گذاری‌های مولد و صادرات‌گرا، ارتقای دانش فنی و فناوری در تولید، تلاش و

رقابت برای کاهش قیمت تمام شده تولیدات، ایجاد اشتغال جدید و پذیرش سطح قابل قبول تورم نشان دهد.

رونق دادوستد میان فعالان اقتصادی، به طور کلی اقتصاد ملی را از رکود رهایی خواهد بخشید و این در حالی است که اقتصاد جهانی در سال جاری میلادی با افت رشد اقتصادی مواجه شده و انتظار می‌رود در سال آینده نیز با رکود نسبی (دست‌کم در نیمه اول سال ۲۰۰۲ میلادی) مواجه باشد.

در این شرایط چنانچه اقتصاد ایران بتواند در بعد داخلی با رکود مواجه نگردد، خسارات کمتری از ناحیه رکود اقتصاد جهانی (افت احتمالی بهای نفت در بازارهای جهانی) متحمل خواهد شد. بر این اساس، انتظار می‌رود که تلاش دولت برای رونق بخشیدن به بازرگانی داخلی با ارایه تسهیلات مناسب به بخش تولید و لغو امتیازات خاص در دستیابی به منابع اعتباری بانک‌ها مضاعف گردد.

کارشناسان با اشاره به تأمین کالاهای اساسی موردنیاز عموم مردم به ویژه اقشار آسیب‌پذیر به مقدار و قیمت سال جاری در سال آینده، اظهار می‌دارند که این اقدام دولت می‌تواند هر گونه آثار سوء بر مصرف‌کنندگان را تعدیل کند و فشارهای ناشی از تورم بر زندگی مردم را مهار نماید. در عین حال

زمینه رونق سرمایه‌گذاری و تولید در داخل را مورد حمایت قرار می‌دهد.

با این حال شماری از کارشناسان عقیده دارند که دولت می‌بایست در سال آینده بر بازرگانی و تولید داخلی تمرکز بیشتری داشته باشد.

بررسی و مطالعه اثرات یکسان‌سازی نرخ ارز بر بخش‌های تولیدی و تجاری، مطالعه دقیق روی قوانین و مقررات اثرگذار و مزاحم برای تولید داخلی و بازرگانی در آنها، مبارزه با فسادهای اقتصادی و سالم‌سازی فضای رقابت، مقابله با هرگونه رانت‌جویی در اقتصاد ملی، مقابله جدی با قاچاق کالا و هدایت واردات به سوی مسیرهای قانونی، توجه به اعتبارات عمرانی و اتمام طرح‌های نیمه‌تمام به منظور ایجاد اشتغال و افزایش ثروت ملی و... از الزاماتی است که می‌بایست مدنظر قرار گیرد تا بتوان به تحقق اهداف برنامه سوم به ویژه دستیابی به میانگین رشد اقتصادی سالانه ۶ درصد، جهش در صادرات غیرنفتی، رونق اشتغال مولد، رونق سرمایه‌گذاری‌های داخلی و... دست یافت.

